List 32.

Tečaj XVI.

NOVICE

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 11. avgusta 1858.

Ktere ovce bi utegnile za gorate kraje najbolje biti?

Znano je sploh, da v goratih krajih se merinoške ovce ne obnašajo dobro; toraj bi radi ktere druge dobili, da bi ovčjo rejo s pridom špogali.

Taka ovca je tista, ki jo imamo na Jezeru na Koroškem in Kokri na Krajnskem ali prav za prav tam, kjer se koroška in krajnska dežela stiskate (Seelander und Kankerschaf).

Jezerska ovca je posebno pleme navadne ovce; ima belo volno in upognjeno čelo, dimaste obloge krog očí, dolge enmalo pobešene ušesa, in če so te ovce na višjih krajih, so tudi večji in težji, med tem ko se na ravninah sčasoma v navadno drobnico spreobernejo. Rodovitne so jezerske ovce zlo, skorej vsaka ima v dveh letih po tri jance (jagneta); strižejo se po trikrat, namreč o božiču, o binkoštih in po malem Šmarnu (sred mesca kimovca) — in nastriže se volne od vsake ovce po 3 funte, ktero prodajajo Jezerci in Kokričanji funt po 40 do 45 kr.; vpitajo se pravrade, in ako so do dobrega spitane, vagajo po 120 do 130 funtov; uterjene so pa jezerske ovce tako, da nobeno pleme v celi Evropi ni terdnejše natore, zakaj one ostanejo vedno, noč in dan, v planinskih pašnikih večidel pod milim nebom, le večji posestniki so jim boljše staje napravili, kamor jih ob hudih vremenih in ponoči uganjajo.

Nepitane brave prodajajo Jezerci po 3 do 6 goldinarjev, pitane pa po 7 do 10, ovne za pleme pa po 9 do 12 gold.

Kdor si želí jezersko ovčje pleme omisliti, naj se zastran tega na Jezero (Seeland) oberne do gosp. Petra Štular-ja, kteri je imel svoje ovce tudi v parižki in dunajski razstavi, za ktere je prejel tudi pohvalno pismo. On bo gotovo vsakega rad pošteno postregel.

Gospodarske skušnje.

(Kako se dá spoznati: kteri krompir je bolan, kteri pa ne?) Bolni krompir se spozná na perji ali krompirjevcu, bo berž rekel ta ali uni. To je res, da černo in smerdljivo perje je znamenje bolezni, — al vès krompir, ki ima černo perje, še ni viditi bolan, če se izkoplje in ogleda; boš li zdaj rekel, da ni bolan? Ker pa krompir, kakor skušnje učé, večkrat še le v kletih (keldrih) gnjiti začné, in ker se včasih na perji poprej ni vidila krompirjeva bolezen, bi utegnilo marsikteremu gospodarju važno biti, da bi za gotovo vedil: ali je pridelal zdrav ali bolan krompir? Prof. Way v časniku „Lüdersdorfer Annalen der Landw.“ svetuje to-le poskusiti: Zreži krompir na več koscov in položi nekoliko koscov v mleko spod krave (frische Milch), in postavi mleko na ognjišu tako, da bode mleko gorko; tako naj v gorkem mleku ležé koščki krompirja skoz 4 ali 5 ur. Če je krompir bolan, se zasiri mleko; če ne, pa ne.

Naj se poskusi, ker skušnja je lahka. Žalostnega serca smo unidan zvedili, da po Dolenskem na več krajih (pa tudi okolj Ljubljane) letos krompir zlo černi prihaja — gotovo znamenje, da je bolan. Važno bo tedaj tudi na takih njivah, kjer perje še ni černo, zvediti: ali je krompir v zemlji zdrav ali ne. Naj se za to Wayeva skušnja poskusi!

(Kako na Francozkem podpirajo s sadjem obložene drevesa). K drevesu postavijo prav močen kol, ki je višji kakor verh drevesa. Na zgornjem koncu tega kola privežejo vervi (štrike) in s temi privežejo veje, ktere teža sadja šibí, da jih vzdignejo in tako na vervih kviško deržé. Veje ostanejo pri taki podpori v naravnem stanu; veter jih ne zlomi, ker se mu udajajo kakor hoče, in sad na drevesu dobiva solnčne svitlobe in gorkote kolikor jo potrebuje, da veselo zorí.

(Breskvino perje strup za govejo živino). Listi iz Frauendorfa so že več prigodb naznanili, iz kterih zvémo, da goveda, če breskvinega perja pojedó, kmali tudi pocerkajo.

(Vino zboljšati, če se, kakor pravijo, vleče). Najbolje za to je, da se sod, kjer je vlečljivo vino, namesto z vinom, le z merzlo vodo iz štirne zaliva.

(Smoliko z drevja odpraviti). Smolika se najraje drevés košičnega sadja prijema; muzga, ki iz smolikastih drevés solzí, svoje vodene dele na zraku izpuhti, ostanjki pa se sčasoma kakor smola sterdijo. Smoličen tok napravi raka in žlambor drevesu, po kterem s časom oslabí, hira in hira, dokler se popolnoma ne posuší. Ti bolezni so posebno drevésa na močirnih vertih podveržene, posebno pa marelice, breskve in češnje. Gotovo pomoč zoper to bolezen je vertnar Hervey znajdel, kteri je blizo 40 let v slovečih drevesnicah v Carthausi v Parizu služil. Smolika se posname s kakim ojstrim orodjem doli, in bolni del se izreže do zdravega lesa; potem pa se rana s kislico tako močno dergne, da se perje in stebla kislice (Sauerampfer) v nji razmečkajo in nje sok va-njo potegne. Rana se potem kmali z novim lubom zaraste in smolike je konec. — Tako pravi vertnar Hervey. Naj se poskusi; kislice je poleti povsod dosti. Ali se bo pa dala smolika, ki je notranja drevesna bolezen, tako lahko z unanjim zdravilom ozdraviti? Ne priségli bi na to ne; al, kakor smo že večkrat rekli: Vse skušajmo; kar je dobrega, to pa obderžimo.

Obertnijstvo.

(Lastnosti slabega in dobrega usnja za podplate). Kdor hoče vediti, ali so podplati dobri ali ne, naj pazi na naslednje lastnosti: Če je usnje kakor goba mehko in lahko, ali če je na obrezku čez in čez enako rujavo, je to znamnje, da ga je apno prežgalo. Sploh je napačno ustrojeno usnje na obrezku černkasto, gobasto, in po sredi obrezka ima černkasto ali belkasto liso. Gotovo znamenje dobro zdelanega usnja je, ako se kos usnja iz kože vreže in s kladvom stolče, potem pa se zopet pomeri s krajem, iz kterega je bil izrezan in se ž njim popolnoma

ujema in nič dalji ni, taka roba je dobra roba. Kdor ima več sort usnja in hoče njegovo dobroto zvediti, naj od vsake sorte enak kos odreže, in naj ga natanko zvaga, nekoliko časa v vodo namakati dene, potem pa zopet zvaga; najboljše je tisto, ktero po namaki nič težje ni, se je tedaj najmanj vode navzelo. Znamnje dobre teletine je, da so kože enakošne, čiste, jederčaste, tanke, maloprogaste; če telečjo kožo suho ošlataš, mora mehkega otipa ne pa ojstra biti. — Juhtino rusovsko so bili na Nemškem, Ogerskem in Francozkem ponarejati pričeli, al do zdaj so le usnje napravili, ktero je po videzu rusovski juhtini sicer podobno, pa nima nikakor njeneh lastnost. Znamnje prave rusovske juhtine je, da, če se mane, zavonja po sožganem usnji; to tudi okus pričuje.

Kdor rusovsko juhtino kupuje, se mora posebno pri kupovanji varovati, da premočene ne stakne, to je, take, ktera se je na morji ali sicer na vodah zmočila; te kože imajo belkaste in černkaste lise po sebi, in če so bile rudeče, zgubé večidel vso rudečo barvo.

Razglas.

C. kr. kmetijska družba v Lincu bo 31. avgusta in 1. septembra napravila razstavo živine in kmetijskih orodij in mašin; s to razstavo bo družba sklenila tudi poskušnjo kónj v dirjanji in pa z vožnjo; tudi orali bojo, in kdor bo lepše in hitreje oral, bo prejel premijo.

Slavna kmetijska družba v Lincu je povabíla tudi našo, naj skusi napraviti, da tudi kteri gospodarji iz Krajnskega pridejo tisti čas v Linc.

Krajnska družba naznanja to povabílo svojim častitim družbenikom, naj, kdor more, gré takrat v Linc, kjer bo gotovo marsikaj koristnega vidil.

Prijazna beseda o spominkih.

Bela Ljubljana, in ž njo slovenska domovina, spolnuje lepe dolžnosti spoštovanja in hvaležnosti do slavnih mož, verlih rojakov, ker se pripravlja s častnimi spominki očitno poslaviti Radeckega, Vodnika in Knobleherja, in s tem pokazati vesvoljnemu svetu, kako da spoznava in spoštuje zasluženja verlih junakov za deržavo, národnost in vero. Prav tako! ker kdor stavi drugim slavne spominke, slavi ravno s tem tudi sebe; deržava, národnost in vera so pa tudi trije tečaji, okoli kterih se suče vse naše življenje od zibeli do merzlega groba; za nje živimo, za nje moramo darovati vse dušne in telesne močí, ako hočemo biti zvesti deržavljani, pošteni domorodci in dobri kristjani. O tem ni nobene dvombe.

Kje pa naj bi se postavili omenjeni spominki?

Nisem poklican, vtikati se v te zadeve, vendar prosim, ne zamerite mi, ako razodenem svoje misli. Radeckemu ga mislite postaviti v sredo zvezdnega drevoredja, Vodniku na kak očiten kraj in za Knobleherja se še ni ustanovilo, kje: ali v kako cerkev, ali pa na pokopališe.

Velika lepota ljubljanskega mesta je brez dvombe zvezdno drevoredje (Sternallee). Ondi se shaja in sprehaja v hladivni senci košatega drevja ljubljanska gospôda, in ptujec, pridši v Ljubljano, ako se ogleduje le nekoliko po mestu, zaide gotovo tudi v to prelepo drevoredje. Zato pa skerbi hvalevredno mestna gosposka, da je ta kraj lep in vabiven za domače in ptuje. In glejte, tù sem bi jaz postavil vse tri spominke, (in kolikor bi se jih postavilo morebiti še v prihodnje) vsacega posebej na eno zeleno tratico med potmi po drevoredji. Ogradil bi jih z ličnimi železnimi ograjami, in sedanje lesene ograje do njih bi toliko odperl, da bi prišel lahko vsak do njih, ter ogledoval njih saj dopersne podobe in prebiral v kamen ali v železo zapisane spominske besede. Zvezdno drevoredje, že zdaj lepo, bilo bi potem še toliko krasneje, ker bi ga zališali spominki imenitnih mož, ki jih po vsej pravici v zvezde kujemo zavolj njih mnozega zasluženja, in ki so in bodo tudi zmeraj nam in našim naslednikom svitle zvezde občudovanja in posnemanja — uzori ljubezni za cesarja, narod in vero. Šetajočega po sprehajališču bi hladilo prijazno drevje na telesu, ozir na spominke pa bi unemal dušo za vse blago, edino pravo in sveto. Lepota ljubljanskega mesta bila bi potem še le prava krasota — radovališe za dušo in telo.

Le zastran Knobleherja bi mi utegnil kdo ugovarjati, da se bolj spodobi njegov spominek v kako cerkev. Vprašam: zakaj? v ktero in kam? Ne postavite ga lahko kam, da bi ne kazili in žalili ž njim sedanje enoličnosti v cerkvi. Ljubljana in vsa domovina se je vdeleževala njegovega dela in truda; postavite tudi njegov spominek na prav očiten kraj, „da vidijo njegove dobre dela in hvalijo Očeta, ki je v nebesih.“ Truplo njegovo pa naj počiva ondi, kjer je zdaj, — in kar bi se potrosilo na njegovo prepeljavo, naj se oberne bolj v prid nesrečnih zamurcov.

To so moje misli o spominkih. Všeč so bile še vsakemu, komur sem jih razodel, ali bodo tudi Vam? — Probate omnia, et quod bonum, tenete!

V Cérknici. Andrej Likar.

Nove bukve o krajnskem polku.

Ni davno, kar je prišla v Gradcu knjiga v nemškem jeziku na svitlo z napisom: „Geschichte des k. k. Prinz Hohenlohe-Langenburg-Infanterie-Regiments Nr. 17 seit dessen Errichtung 1632 bis 1851 von dr. F. Steiner, ehemaligem Auditor im Regimente.“ To je: „Zgodovina c. k. infanterijnega *) regimenta knez Hohenlohe-Langenburškega št. 17 od leta 1632, ko je bil osnovan, do leta 1851, od dr. F. Steiner-a, bivšega regimentnega auditorja.“

Regiment, kterega zgodovino popisuje imenovana knjiga, je naš krajnski regiment. Napravljen leta 1632 je eden najstarejih polkov cesarskih; ker cesarska armada ima samo sedem regimentov, kteri so stareji od tega. Zgodovina pripoveduje, da je bil že v kervavi bitvi pri Lützen-u (6. nov. 1632), v kteri je bil junaški švedski kralj Gustav Adolf ustreljen; gledé občne avstrijanske zgodovine spada tedaj naprava našega regimenta v žalostno dobo, ko je 30letna vojska pod cesarjem Ferdinandom II. zemljo našega cesarstva s kervjo napajala. Do leta 1817 se ta regiment ne tiče nič naše domovine; imenovano leto se je preselil iz Českega na Krajnsko. Od tega leta do jeseni 1847 je šel dvakrat na Italijansko, kamor so ga punti klicali, namreč 1820 do 1821 in potem zopet 1831 do jeseni 1835. Leta 1845 (24. septembra) je prejel tri nove bandera, s kterimi si je tri leta pozneje zopet v Italii slavne vence hrabrosti pribojeval. Černi oblaki so se začeli namreč že leta 1847 na političnem obnebji Evrope zberati in rajnki maršal Radecki je sprosil iz Dunaja več regimentov v Italijo, med kterimi je odrinil naš regiment 1. in 3. novembra 1847 iz Ljubljane. Leta 1848 je užgal francozki punt hude viharje skorej po celi Evropi. Italijani so se vzdignili in kmalo za njimi Madžarji. Sardinski kralj, Karl Albert, pohlepen po večjem posestvu, se je združil z italijanskimi puntarji in prevlekel italijanske dežele našega cesarja z vojsko, ktera mu je pa prinesla namesti slave in večjega posestva sramoto in smert. V celi italijanski vojski, od začetka punta v Milanu 19. marca 1848

*) Infanterija ali pešci se imenujejo te verste vojaki po neki španjski kraljični, ktera je, da je svojega premaganega očeta otéla, zbrala množico péš mož, s kterimi je Maure premagala. Kraljične se imenujejo na Španjskem infantinje; in od tod ime „Infanterie.“

do 6. avgusta 1848, kteri dan je mogel sardinski kralj tepen in osramoten tako jaderno, kakor je prišel, s svojo premagano armado čez reko Tičin bežati, v celi italijanski vojski, pravimo, se je skušal naš regiment z drugimi regimenti. Misliti je bilo, da bo po odhodu premaganih Piemontezov kralj Karl Albert se s cesarjem pomiril; pa nesreča ga je še premalo zmodrila; mesca marca 1849 napové drugič vojsko, ktera je bila pa po dveh kervavih bitvah že 23. marca dokončana. Tudi v tej kratki vojski se je naš regiment junaško obnesel, dasiravno ni prišel vès v boj. Čakalo ga je pa še mnogo vročega dela v Romanii, kjer je bilo treba še puntarje ukrotiti, in še le 20. junija, ko se je Jankina podala, je prišel čas majhnega počitka. Regiment je ostal do 19. novembra 1850 v Jankini, od kodar je bil v Benedke, od tod pa pozneje v Dalmacijo prestavljen. Sedaj je zopet v Benedkah.

V italijanski vojski so bili samo pervi trije bataljoni regimenta in pa bataljon brambovcov. Ker so se Madžarji leta 1848 tudi spuntali in cesarju pokornost odpovedali, je bilo treba tudi te ukrotiti. Tudi krajnska dežela je mogla pomagati in dala je 4. in 5. batalijon, zgolj novince, na Ogersko. Četerti bataljon je imel pred Komornom žalostno osodo, ker so puntarji v černi noči med 25. in 26. aprila iz terdnjave planili in ga skoraj popolnoma končali. Ko je bila tudi ogerska vojska končana, sta se tudi 4. in 5. bataljon na Krajnsko vernila.

V italijanski kakor tudi v ogerski vojski so se Krajnci junaško obnašali; v poterjenje tega povémo, da je prejelo v poslavljenje zavoljo hrabrosti medalje 65 vojakov od feldvebeljna nazaj, in sicer: zlatih 9, velikih srebernih 16, malih srebernih 50. Dva sta dobila verh zlate medalje tudi še rusovski križec. Oficirjev je bilo poslavljenih 14 s križcom za vojaške zasluge, kakor je bilo tudi več redov med oficirje in medalj med zdravnike razdeljenih.

Krajnska dežela je v poslednjih vojskah skorej neverjetno veliko storila; dala je namreč od 18. marca 1848 do 3. maja 1850 6675 mož ali k domačemu regimentu ali pa k kanonirjem, kojnikom in drugim četam. K regimentu samemu je šlo v 12 transportih 2774 mož.

Regiment se je povsod junaško obnašal, pa tudi domovina ni pozabila svojih hrabrih sinov. Verh tega, da je pri vsaki priložnosti se hvaležno skazala, je zložila v kratkem čez 14,000 fl., kterih obresti se delé vsako leto med 20 krajnskih, v vojski ali sicer v službi pokvarjenih vojakov. Imenuje se ta zalog „zalog za krajnske invalide.“

To je ob kratkem pregled zgodovine krajnskega regimenta. Gospod izdatelj jo je prav mično popisal; gré mu zavoljo tega vsa pohvala, pa tudi zavoljo tega, ker je vse, kar se bo za bukve skupilo in čez stroške za tiskanje ostane, namenjeno v zalog za krajnske invalide. Cena jim je 1 fl., dobivajo se pri bukvarju gosp. Lercherju.

Domače reči.

Vprašanja družtva za jugoslavensko povestnico in starine na vse prijatle domačih starín jugoslavenske povestnice. *)

1. Ali se nahajajo v vaši okolici na gorah ali na polji majhni homci, kteri so od človeških rok nanešeni? Kako se imenujejo in kaj se pripoveduje o njih? Ali se nahajajo kamni z napisi, podobami?

2. Ali so bile kje v vaši okolici, dalječ od navadnih pokopališ po naključji izkopane kosti in kako velike in ktere verste?

3. Ali so ležale take kosti v zemlji ali na zemlji? Ali je bilo tako mesto, kjer so ležale, ograjeno s kamnjem ali opeko (ceglom)? In ali se je tù našlo tudi kaj kamnitnih trug, orožja, perstanov, dnarjev, dragega kamnja, ognjišč, oglevja, pepéla itd.

4. Ali se nahajajo pri vas stare zidine nad ali pod zemljo? S čem so zagrajene, kadaj in od koga?

5. Ali se nahajajo pri vas stare opeke, s kakim urezanimi znamenji ali pismenkami?

6. Ali so pri vas kje ostanjki starih vodovodov z železnimi, svinčenimi ali perstenimi cevmi?

7. Ali so se našle v vaši okolici pri kopanju ali oranju stare posode, kaj je v njih bilo? Ali so bile morebiti kake druge take stvarí izkopane?

8. Ali so bile kadaj v vaši okolici izkopane ali najdene slike (podobe), štatve, dnarji, igle, perstani, pušíce, mamuze, mêči, šlemovi, ščitovi, kacige itd. zlati, sreberni, medeni, jekleni, bakreni, bronasti itd.

9. Ali se nahajajo pri vas na polju ali v cerkvah, v gradovih, hišah itd. kamni z napisi gerškimi, latinskimi ali s kakim drugim pisanjem?

10. Ako so bile kadaj take stvari najdene, kje so sedaj?

11. Ali so pri vas imena gorá, bregov, polja, dolin, klancov, špilj (jam), ponorov, pečín itd., ktere spominjajo na staro dobo, mitologijo ali zgodovino, in kaj se je ondi znamenitega zgodilo?

12. Ali so pri vas stari gradovi, samostani, cerkve ali druge znamenite zidanja in kaj se pripoveduje o njih?

13. Ali se nahajajo v vaši okolici po cerkvah, gradovih ali kje drugje znamenite stare malarije in slike od dobrih umetnikov? ali se nahajajo tù podobe gradov, samostanov, cerkvá in druzih rečí domačih? ali se nahajajo ali malane ali iz kamna izdelane podobe slavnih mož ali žen, ali narisanih narodnih nošenj ali dogodkov?

14. Ali imate v vaši okolici kje starih rokopisov, lepšanih s slikami, ali knjig z bakro-, medo- in lesorezi ali barvasto lepšarijo?

15. Ali so v vaši okolici kaki arkivi ali zbirke pisem, ali pa posamni stari diplomi, rokopisi, knjige itd., v kterem kolj jeziku? Kdaj in od koga je bila izdana taka stara knjiga? Kdo jo je natisnil, kje in kterega leta?

16. Kdo ima zdaj tako knjigo ali tak rokopis? ali se more dobiti v pervopisu ali v prepisu?

17. Ali so v knjižnici škofijstva, samostana, tehantije, fare ali v privatnih rokah kaki rokopisi, naj so pisani v kteremkolj jeziku ali naj govoré o kterikolj znanosti, posebno pa o takem predmetu, kteri sega v povestnico jugoslavensko? Od koga je pisan tak rokopis? kterega leta? koliko ima listov? ali ima miniatúr? Ali je lastnoročni rokopis kakega znamenitega človeka? Ali se more dobiti za prepis ali na prodaj?

18. Kakošni umetni predmeti se nahajajo v vaši fari ali v glavni in podružni cerkvi? Ali se najdejo v nji kaki kamniti ali leseni lepi kipotvori? ali bolje slike na lesu, médi, platnu ali steni itd., kterih umetnikov ime je znano? Ali je kaj krasno in umetno izdelanih cerkvenih štatev, posod in odej, križev, stopnic, kerstivnic, prižnic, klopí z izrezljinami itd.? Ali je znano ime tistega, kteri jih je naredil ali narediti dal, in v kterem času?

19. Ali je v vaši cerkvi ali blizo vašega stanovanja kaj starinskih napisov na zidu, na nadgrobnih kamnih, na zvonovih, podobah in križih, na mašnih oblačilih, na cerkvenih posodah?

20. Kterega leta je zidana glavna ali podružna cerkev vaše okolice? Od kterega mojstra? v kterem štilu, ali ima vrata in okna okrogle, špicaste ali čveterovoglate? Ali je na križ ali okroglo zidana? Ali je na nji kaj kamenitnih rezarij, stolpov ali polstolpov itd.? (Konec sl.)

*) Te vprašanja je poslalo po svetu sl. zagrebško družtvo s prošnjo, naj jih tudi slovenski časniki razglasijo, ker v kolo jugoslavenskega starinstva in jugoslavenske povestnice spadajo tudi naše reči staríne. Vred.

---

*

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

XLVI.

O poldne pri kosilu sem imel posebno veselje. Na enkrat stopi namreč nek menih v izbo, ter mi pravi: Ste vi ali ne? Da, gotovo ste teržaški šolski nadzornik! — Kako me pa poznate? ga prašam. Kako bi vas ne poznal? mi odgovorí, saj sem tudi jaz Teržaščan. Pred mnogimi leti ste tudi vi mene dobro poznali; pišem se Hönigman. Sedaj pa bivam že več let v teh svetih krajih. Nisem duhoven, ampak le zdravnik. Na to mu povém, da že čez deset let nisem več šolski nadzornik, ampak prošt stolne cerkve, in prijazno se pogovarjava dolgo časa od našega lepega Tersta in od preteklih časov.

Ob dveh pa se uzdignemo in gremo tudi nekdanje veliko široko Bocovo polje ogledat. O koliko milih čutljejev obuduje tudi ta lepi zeleni dol! Tù so pasli Abraham, Izak in Jakob svoje čede; tù je poberala Rut, mlada lepa vdova, za Bocovimi žanjicami klasje, sebe in staro revno taščo preživiti, in tù si je pridobila bogatega moža; tod okrog je pasel mladi David in je prepeval pobožne svete pesmi, kakoršnih ni še noben drug pesnik pél. — Pa vse to ni nič v primeru s poznejim prigodkom, ko se je namreč angelj Gospodov pastirjem prikazal, oznaniti jim rojstvo Sina Božjega. Pastirji se ustrašijo, pa angelj jim pravi: „Ne bojte se, zakaj glejte, naznanjam vam veliko veselje, ki bo vsemu ljudstvu: zakaj rojen vam je danes Odrešenik, ki je Kristus v Davidovem mestu.“ In angelji so hvalili Boga in peli: „Čast Bogu na visokosti, in mir na zemlji ljudém, ki so dobre volje.“ To prikazen so vidili pastirji sred širokega polja, in sv. Helena je dala tudi na tem svetem mestu lepo cerkev sozidati, in še je viditi nad majhno podzemeljsko votlino nekoliko podertin te cerkve, ki je bila svetim angeljem posvečena. Petnajst stopnic pelje v podzemeljsko votlino, ki ji pastirska jama pravijo, in ki je sedaj gerška kapelica z orjaško podobo matere Božje, ki je na steno jame revno načertana.

To zanimivo polje je majhne pol ure od Betlehema proti izhodu. Eno uro dalje proti jugo-izhodu pa je engadiška gora, res da je kamnita, pusta in divja, pa imenitna zastran Davidove blagodušnosti. — Ko je bil namreč David Goljata ubil in s tem Filistejce pregnal in odpodil, ga je ljudstvo visoko povzdigovalo in ženske so pele: „Savl jih je pobil tisuč, David pa deset tisuč.“ Kralja Savla je to jako jezilo, in odslej ni mogel Davida več viditi, ampak prizadeval si je, pogubiti ga. David vidši, da ni več varen, zbeží v puščave in se skriva v pustih samotnih gorah. Poslednjič pride v engadiške hribe in biva tù v podzemeljskih jamah. Savl pa zbere tri tisuč najhrabrejih junakov, jedro svoje vojske, in hití za njim in ga išče po naj samotniših in najdivjiših krajih. — Enkrat pride Savl do neke jame, v kteri je David z nekterimi tovarši skrit tičal in gré k neki potrebi sam va-njo. In služabniki pravijo Davidu: „Glej, prišel je dan, o kterem ti je Gospod govoril rekoč: Dal ti bom sovražnika v roke, da mu storiš, kakor ti bo drago. David ustane tedaj in odreže Savlu natihoma škric ali rob suknje.“ Ko Savl odide, gré David za njim in zaupije: „Gospod, kralj moj!“ Savl se ozre nazaj, in David ga počasti poklonivši se do tal, ter mu pravi: Zakaj poslušaš ljudí, ki pravijo: David ti išče hudo storiti? Glej, danes si z lastnimi očmí vidil, da te je Gospod meni v roke dal v jami, in mislil sem te umoriti, pa oko moje ti je prizaneslo. Djal sem namreč: Ne bom stegal roke svoje na gospoda svojega, ker je maziljenec Gospodov. Glej marveč, oče moj, in spoznaj škric ali rob suknje svoje v moji roki, zakaj ko sem škric suknje tvoje rezal, nisem hotel stegniti roke svoje na-te. Glej in spoznaj, da v roki moji ni hudobije ne krivice, in da se nisem pregrešil zoper te. Ti pa strežeš po mojem življenji, da bi mi ga vzel. Gospod naj sodi med teboj in menoj, in naj me maščuje nad teboj; roka moja pa naj ne bo zoper te.“ — Al ni to čudovita, več ko kraljeva blagodušnost? David je bil pri vseh svojih slabostih brez ugovora junašk vojskovodja, moder vladoslovec, mogočen kralj in izversten pesnik; pa vse to mi ga ne dela tako častitljivega ko njegova blagodušnost do Savla, ki jo je večkrat skazal.

Ta engadiška gora pa ni Engádi, ki ga Salomon v visoki pesmi (I. 13) navoduje; zakaj Engádi omenjene pesme je bil dobro obdelan in poln krasnih rodovitnih vinogradov, gora ta pa je bila takrat, kakor še dan današnji strašna divja puščava. Zato nismo kje šli, ampak smo raji celo uro pred pastirsko jamo v senci nekega drevesa počivali in se prijazno pogovarjali.

V Betlehem nazaj pridši gremo še mlečno jamo ogledat. Jama ta je precej za samostanom, ki je zato sila velik, ker menihi vseh treh verskih spoznav, katoliške, gerške in armenske, v posebnih oddelkih v njem stanujejo. — Jami pa, ki je sedaj kapelica s čisto golim in praznim altarjem, pravijo zato „mlečna jama“, ker neko zročilo pripoveduje, da je Maria Devica pogostoma va-njo hodila, in da, ko je enkrat dete svoje v nji dojila, je nekoliko kapljic mleka na tla padlo. Zato jo imajo vsi Betlehemčani brez razločka verske spoznave, tudi Mahomedani, v veliki časti, in vedno je odperta, da gré lahko vsak, kadar mu je drago, v njo molit. Frančiškani pa berejo le o sabotah sveto mašo v nji. — Votlina je v živi steni nekega mehkega belega apnenika, ki se rad mervi; in iz takih merv, ki jih drobno zmeljejo, napravljajo Betlehemčani nekakošne bele krogle, ki jih romarjem jako priporočujejo, ker pravijo, da ko žena nima mleka, ji gotovo pride, če le nekoliko take krogle nasterže in na vodi popije. To vražo pa imajo le za ptujce, da več krogel prodajo; sami takega praha nek nikdar ne rabijo, ker dobro vejo, da nič ne pomaga. Gerda sebičnost si vé pač vse v prid oberniti!

Ko Hönigmana prašam, od kod da izhaja to, da ljudjé tako malo zemlje, in še to malo tako slabo obdelujejo, mi odgovorí: Ljudje naši so zmerni, in če le toliko pridelajo, da se preživé, so zadovoljni. Res, da bi lahko veliko več pridelovali, pa vlada jih nikakor ne podpira. Večidel je le nemarnost vlade kriva, da ljudjé vse v nemar puščajo, in da nobena reč nima pravega vspeha. Ko bi vlada kmetovavce saj dostojno varovala in branila, bi bilo kmali vse drugač, in žita in vina bi bilo vse polno. Ker pa za varnost kmetovavcov nihče dostojno ne skerbí, pridervé o žetvi, in ko je grozdje zrelo, bližnji Beduini in poberajo ljudém večkrat čez polovico pridelka. Verh tega so posestniki, ki se jim v bran stavijo, večkrat še hudo tepeni; vsako leto imam marsikakošno globoko rano celiti. Kako tedaj bi ljudjé zemljo pridno in z veseljem obdelovali? Bog, da je še tako! — Proti jugo-zahodu, posebno okrog Hebrona, pa je pri vsem tem vendar nekoliko bolj obdelana.

(Dalje sledí.)

Tudi nekaj iz slovenskega basnoslovja.

Ko sem bil še otrok, sem marsiktero basnoslovsko pripoved (historijo) slišal iz očetovih in maternih ust; zdaj mi gré v misel, da bi se ktera taka pripoved tudi smela pridružiti drugim, ki so jih „Novice“ že oznanile.

Pripoved od Pavčka.

Enkrat je bil en Pavček, pa je bil tako majhen, kakor en pavček na roki. Ko je bil prišel nekaj v leta, je rekla mati: Boš mogel iti po svetu, da boš kaj vidil in skusil. Pavček gré in na poti najde lončarja, ki je počival s svojo posodo; Pavček mu zadaj zleze na krošnjo. Lončar se vzdigne; Pavček pa začne vpiti: Vari, da me ne pre-

verneš! Vari, da me ne preverneš! Lončar razserden po tem klicanji, verže krošnjo na tla, da se pobijejo vsi lonci. Pavček je odskočil, ter dalje šel. Najdejo ga tatje, ki so šli nad bližnjo grajšino, živino krast; pravijo: Vzemimo ga seboj; ta bo za linice in za špranjice dober. Pridejo do grajšine in do hleva; skozi malo luknjo spustijo Pavčka v hlev, da bi krave odvezal, in znotraj odperl. Pavček pa znotraj vpije: Ali to belo, ali to debelo? Ali to belo, ali to debelo? Ljudje so vpitje slišali; so prišli in tatove odpodili; Pavček pa je v seno skočil, ter se je skril. Pride dekla, kravam pokladat; Pavček vpije: Vari, da me ne pokladaš! Dekla nekaj ostrašena, naglo zgrabi mervo, ter jo položi kravam; Pavček pa je bil med mervo, in krava ga je snedla. Zjutraj pride dekla krave molst; Pavček zopet vpije: Vari, da me ne pomolžeš! Vari, da me ne pomolžeš! Dekla prestrašena beži, ter noče krave več molsti; mogli so tisto zaklati. Tedaj je dekla mogla iti vamp prat; začne ga rezati, Pavček pa vpije: Vari, da me ne prerežeš! Vari, da me ne prerežeš! Dekla vsa prestrašena pusti vamp pri vodi, ter zbeži; volk pa je prišel, in vamp snedel s Pavčkom vred. Tedaj pa je bil volk presit, in vamp mu je počil; Pavček pa je ven skočil, in se je domú vernil. Mati ga vpraša: Kod si hodil, kje si bil? V kravjem vampu, v volčjem vampu sem bil! pravi Pavček. Po tem pa je mati kruh pekla, in Pavček je za peč lezel, ter v močni predal padel. Mati je nevedoma Pavčka z moko vred pomesila, in s kruhom spekla. — Tako je bilo Pavčka konec. —

Divji in povodni možovi.

Naši ljudje so kdaj veliko pripovedovali od divjih mož; še, kar jez pomnim, so v neki soseski pastirji seboj nosili balte in sekire, ker se je pravilo, da hodi divji mož v gori. Divji mož pa je, kakor pravijo, vès poraščen in kosmat; velik je, da se mora prikloniti pri vsacih vratih, da zamore v hišo; ima tudi divjo ženo, ravno tako porašeno.

Bilo je enkrat, tako sem slišal, unstran Ljubelja hodil je k neki hiši divji mož, ter je tako razsajal po hiši, da si domači niso upali ponoči ostajati pod streho, temuč so drugam hodili spat. Nekega večera pride medvedar z dvema medvedoma, ter prosi prenočila; odgovorijo mu, da ga ne morajo sprejeti, ker sami nimajo pokoja doma, temuč morajo drugam hoditi. Medvedar pravi, da se nič ne bojí; naj ga le pustijo. Ko tedaj drugi ljudje odidejo, medvedar zleze na peč, ter čaka, kaj bo; medvedoma pa je bil odvzel torbe od gobcov. Proti polnoči vstane hrum, in divji mož se privalí v hišo; medveda planeta na-nj, ter se tergata hudo z njim. Dolgo se skupaj valjajo in tergajo, dokler divji mož ni ubežal, vès kervav in rijoveč; polno kocin in kervi se je zjutraj vidilo po tleh, divjega moža pa ni bilo več blizo. Čez nekaj časa gré gospodinja iz tiste hiše v gojzd derv nabirat. Najde jo divja žena, ter pravi: Imaš še tiste mačke, ki so mojega moža ujedle? Še jih imam, še, še! pravi una serčna. Zarijove divja žena, ter se zgubi v gojzd.

Bilo je, tako je bila druga pripoved, za Teržičem nekaj oglarjev v neki dolini; delali so skupaj pri kopišču, ter so se shajali v bajto. Pa vsaki dan jim je zmanjkalo nekaj kruha, ki je bil hranjen v bajti; tedaj je eden ostajal doma za varha. Vsaki pot pa je zdaj se pogrešal kruh in človek. Versta pride na druzega oglarja, da bi bil za varha; misli si, kaj bi naredil v tej zadregi. Spravi se tedaj nad vrata pri bajti, ter čaka s sekiro v roki. Tù se privalí divji mož k bajti, in skozi duri; oglar mahne s sekiro, ter mu precepi glavo. Z velicim vpitjem zbeží divji mož; po gojzdu pa se je še dalje slišalo žalostno vpitje. Ste mi ubili moža! je klicala divja žena, oglarjev pa ni nadlegoval nihče več.

Povodni mož, tako se glasi pravljica, ima hišo v globočini kake reke; hiša njegova je iz golega stekla, in hranuje veliko bogatijo, zlata in drazih biserov, ki se nahajajo v vodi. Povodni mož si v ženo vzame najraje kako zalo deklico navadnih ljudí; vjame jo, ko jo najde blizo vode. Pravijo, da se taki ženi ne godi slabo, samo da je povodni mož ne pusti več venkaj; tudi ne pusti blizo keršanskega spomina, in zopernost mu je keršen duh. — Taki pristavki so znamenje, da take pripovedi so ostanjki iz malikovskega časa. Hicinger.

Kerstniki, basnoslovni vitezi starih Slovencov.

V 16. listu letošnjih „Novic“ sem bral od Sasa in Kresnika. Ker tudi jez o tej reči nekaj vem, naj povem, kar mi je znano.

Gosp. Terstenjak govorí o Sasu in Kresniku, jaz pa sem slišal le od Kerstnikov pripovedovati. Ker so te imena iz basnoslovja starodavnih časov, so se lahko premenile, da se zdaj v tem kraji tako, v drugem inače glasijo.

Slovenci so nekdaj imeli po raznih krajih svoje varhe, ki so gospodovali njih dežele in jih varovali nadlog. Imenovali so jih Kerstnike. Bil je toraj vsak Kerstnik svoji deželi dobrotnik. Za krajíne, kjer so Kerstniki vladali, so se morali večkrat bojevati.

Če sta se dva Kerstnika vojskovala, je dobil zmagavec vselej svoji deželi srečo in blagostanje. Polja so mu lepo obrodile, v goricah je bila obilna bratva in prebivavci njegove dežele so bili zdravi in v vsem srečni. V deželi zmaganega pa je bila nevolja prí nevolji; polja so bile nerodovitne, v goricah je bila slaba tergatev in ljudje so bolehali za kužnimi boleznimi.

Ko je nekdaj slaba letina bila, se je govorilo: „Naš Kerstnik in ptuji sta se poskusila za žito. Vzela sta snop žita in rekla: kdor zadnji snop dobi, tisti je zmagavec. Dobro sta se prijela, kmalo je vendar naš obležal, obderžal je le samo snopovo vezilo, vse drugo pa je ptuji odnesel. Ko je prišla žetva, so delali pri nas debele vezila, ker le v vezilih je bilo obilno žita, v snopu pa celó malo, ker je naš Kerstnik snop zgubil in le vezilo dobil.“ Ako se je kadaj na jasnem nebu bliskalo, so govorili naši prededi, da se Kerstniki v borbah sekajo.

Ko so Kerstniki gospodovali, je vladovala v kačji deželi kačja kraljica, kteri je bilo veliko število kač podložnih. Ta kraljica je imela jako čudovito krono. Ako je kdo dobil to krono, je imel zmiraj toliko premoženja, ko takrat, ko je krono dobil. Dnarjev bi imel sploh toliko v mošnji ko takrat, kadar si je krono osvojil, če bi ravno kaj proč vzel.

Vurberžkega *) Kerstnika je mikalo to krono dobiti. Vendar je bilo to prav težko, ker kačja kraljica je čuvala svojo krono jako skerbljivo. In če bi ji bil tudi kdo krono ukral, bil je ne bil lahko domú prinesel, ker bi ga truma kač, od kraljice poslana, kmalo došla, in mu krono vzela.

Vurberški kerstnik si oskerbi torej od svojega do kačjega gradú mladih, čverstih kónj, sam pa gré v kačji grad. Ko ta pride, najde kraljico v svoji palači. Velikokrat je zasukana okoli mize; Kerstnika precej groza obletí, viditi tako veliko strašno kačo. Le sčasoma se zavé, ter začne ž njo igrati in kvartati, ker za kačjo krono gré, ktere ne more dobiti, če svojega gesla dobro ne opravi. Imel je Kerstnik psa, ki mu je kvarto dal; ako mu je pod mizo padla, kača pa si je morala sama kvarto zdiči. Ko kačji kraljici kvarta pod mizo pade, si jo mora zdiči; zdaj Kerstnik vtakne krono hitro v žep, kraljica pa kraje ne zapazi. Igrata še dalje, kača nič ne misli na krono, Kerstnik pa skerbljivo gleda, kako bi odšel z ukradenim zakladom. Ko igro končata, se grof (Vurberžki Kerstnik je bil namreč grof) lepo priporoči kačji kraljici in hiti od staje do staje, kjer je imel konje nastavljene.

---

*) Vurberg (Wurmberg) grad na Štirskem, ne ravno deleč od mesta Ptuja. Pis.

Ko gost odide, še le kača zapazi, da ni krone več. Strašen vrisk zažene po celi deželi, in hitro iz vseh krajev strašno veliko kač priverši. Kraljica jim svojo nesrečo pové in veli gerdega tata zasledovati. Kmalo je cela truma zbrana in hiti za Kerstnikom; al čeravno jako hité, tatú vendar ne morejo uhvatiti, ki je srečno dospel v svoj grad s krono. Kača za kačo opeša in obleží na poti, le samo ena prilazi do vurberškega gradú. Ko pa tukaj vrata zaperte najde, tresne z repom po vratah, da se celi grad strese. Onega kraja vendar ne zapusti in vsak dan jej mora biti škaf mleka. Leto je minulo za letom, kača pa le ostane pri vurberškem gradu.

Ko pa umerje grof, ki je ukral krono v kačji deželi, se zasliši strašen vrisk pri Vurbergu in kača hiti proti Dravi. Kjer je odlazila, je bilo viditi, ko bi s plugom brazdo rezal.

Neke stare ljudí, ki so znali velikokrat kakšno osmoditi, sem pred večimi leti slišal pripovedovati, da so oni sami vidili kačjega kralja s krono. Pravili so, da se more kačji kralj tudi v naših krajih viditi. Kdo pa bi dobil njegovo krono, bi sploh vsega zadosti imel, kakor oni, ki bi dobil krono kačje kraljice. In današnji dan še pré je nekod kačja dežela.

Več pripovest od kačje dežele in kač sem nekdaj slišal. Gotovo še je tedaj med Slovenci mnogo gradiva o tej reči, bodi si na Štajarskem, ali na Kranjskem, ali na Koroškem. V „Slovenski Bčeli“ 1850, str. 4 in 5 je neka koroška narodna pripovedka od „Bele kače.“ Kaj imamo národnega, naj se pobere in ohrani, da nam ne zgine na vsigdar. Koloman Mulec.

Lizuni.

Gospodičine in Vile
V hostah so Rozaljke bile,
So slovele krog in krog;
Peti so, vabiti znale;
Kogar pa so pretantale,
Po njem je blo, smil' se Bog! —

Rožice sadé strupene,
Milost' nimajo nobene,
So še huj' kot pisan gad.
Pravo znajo počerniti,
Greh u čeden plajšč zaviti,
Na oči podplate djat'.

Kar Rozaljke b'le v povesti,
Od lizunov smo si v svesti,
Kdar sterdéno govoré.
Delajo se lepe, brate,
Mot'jo reve in bogate,
Z sladkim strupom jih moré.

Lizec drug je sam'ga vraga,
Ino sladka skorja draga,
Ki kupiti je za med.
Vkanjen ga želí prodati
Tud za samo cestno blato,
Kar mogoče toljko pred.

Silna je lizunov truma;
Svet pripravljajo iz uma,
Mojstri mnozih so nezgod.
Niso kot Rozaljke v hosti;
V gradih, mestih so pogosto,
Tù se gnjezdi njihov rod. Požeńcan.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Gradca. ⊙ Poslednji dan unega mesca so pripeljali iz Dunaja Janeza Reš-a, kteri je umoril na sv. Pavla dan gospó Jakomini-tovo, in potem tudi njeno služabnico. Reš ni bil nikolj njeni sluga, ampak služil je več časa pri neki baronki, prijatlici umorjene. Ker ste se te dve gospe večkrat obiskovale, je bilo morivcu vse znano v Jakominitovi hiši. Iz baronkne službe spušen se je klatil dalj časa po Gradcu in je zvedel, da je gospa J. 10 tavž. gold. podedovala. — Povedal je doslej sodníi, da je hotel jo za podporo prositi, in jo umoriti, če bi mu jo odrekla. Zavoljo tega se je preskerbel z dolgim nožem, in s skritim pod suknjo pride 24. januarja pred poldnem k nji. Gospá ni uslišala njegove prošnje; — ker je bila sama, ji porine nož v persi večkrat, da je umerla. Kmalo potem pride njena služabnica, na ktero tudi z nožem plane in jo umorí. Potem je odperl in preiskal vse zaklepe, pobral vsaktere dragocenosti in srebro; med njimi tudi posodico za cuker in zakonski perstan, po kterem je prišel na Dunaji pravici v roke. Gotovine ni zasledil tolovaj. Ostal je še celih osem ur v njenem stanišu, da bi mogel skrivaj iz hiše priti. Kmalo potem je zastavil večji del ropa v graški zastavnici in se je z dnarji po Gradcu potepal. Pred nekimi tremi tedni pride na Dunaj službe iskat, kjer ga je pa osoda pravici v roke izročila. J. R. ni bil nikolj ne streže ne natákar (kelnar); čevljar je.

Od Negove blizo Radgone. F. W. — Drage „Novice“! Dovolite mi raznih rečí iz naše okolice vam povedati. Kar se tiče poljskih pridelkov, se smemo hvaliti, da pri nas vse lepo stoji, ter nam obilen hasek obeta. Čeravno žito ni toliko zerna prineslo kakor slame, je pa vendar pšenica kaj bogato obrodila. Tudi koruza, proso, ajda, fižol, lan in konoplje, graholka, buče (tikve), rona (pesa) in repa, zelje (kapus): da! skoro vsa setva nam rodovitno kaže. Sena se je veliko nakosilo; nekteri bodo otavo lahko dvakrat kosili; tedaj nam kerme za letos manjkalo ne bo, samo da nam je od lanskega leta malo živine ostalo. Svinje napada sèm ter tjè nagla bolezen, tako da jih veliko pocepa. Okolj Lutomera je toča po goricah že mesca maja veliko škodo storila; al sčasoma so se rane na tersu zacelile, in zdaj še lanske tergatve pričakujejo. Tudi suša ondi ni samo polja, temoč tudi senožeti je zlo nazaj postavila, tako da so jari pridelki slabši kakor se je pričakovalo. Pri nas okolj Radgone dež pogostoma zemljo namaka, pa vendar nam manjka vode; zato skoro vsi manjši mlini počivajo. Vresničila se je stara povedka, ki pravi: „Ako na velik petik dežuje, gré dež celo leto večkrat, al nič ne zdá.“ Ker pomanjkuje mlinom vode, bi nam žermle (Handmühle) dobro vstregle, kakor si v sili tudi Haložani ž njimi pomagajo. — Lani omenjena škoda v hojovih borštih po gosencah je srečno za letos mimo šla, ker je zdaj šilje spet lepo ozelenelo. Derv za kurjavo nam tako hitro manjkalo ne bo, ker se pri nas bukovih seženj po 5 fl. in pol srebra obilno dobí; le okolj Ptuja v tej reči slabo stoji, kjer se seženj po 9 fl. sr. kupuje. Prebivavcom tega mesta bi želel planino sv. Uršule na koroški in štajerski meji, na kteri sem obilno bukev strohnjenih vidil po koncu ležati in pod zlo iti. Na to prijazno planino sv. Uršule na božjo pot 4 ure visoko iti, vsakega potnika mika, ker z nje, kakor z Rogačke in Radelnske se v veliki svet daleko vidi. V Starem tergu blizo Slovengradca dobiš za to pri častitih gosp. duhovnikih prijazno postrežbo, ki ti še strežeta dajo, da ti pravo pot na visoko goro sv. Uršule lepo pokaže. Na omenjeni planini najdeš kaj lepo živino, cele čede ovac, volov in divjih bčel; nabral boš si pa tudi dišečih rožic obilno; serce se ti bo pa nebeškega veselja smejalo, kadar ondi v slavno staro cerkev stopiš in farne zvonove na taki višini ubrano peti zaslišiš. Sveta pot se začne ondi ob Jakobovem, in terpí noter do sv. Uršule v jeseni. — Nekaj žalostnega še omenim od Ptujske okolice. Na Telovo po poldne je strašna toča in ploha vse pridelke na polji in goricah popolnoma pokončala, ki je segnila od Polenšaka do Višnice na horvaški meji, više kot sedem ur na dolgo in eno uro na široko. Zato so po ti grozni nesreči Haložani letos obožali; in dobro bi bilo, da bi se jim z milošnjo nekoliko pomagalo. — Sadja je pri nas v obče pičlo; le sèm ter tjè ga je na kakem drevji obilno navešenega, da se popotniku serce smeja. Kaj je pa, drage „Novice“, tega krivo, da mlado drevje skoro zaporedoma se na korenini suši in da cepljene drevesa naših časov tiste visokosti, debelosti, in starosti ne včakajo, kakor je nekdaj toliko lepega močnega drevja bilo? Naši kmetovavci pravijo, da je tega to krivo, ker se drevje premlado in celó pri zemlji cepi. *) — Nova nevolja je zadela Št. Lenardško okolico v Sl. goricah, ker je ondi po travnikih zraven pesnice ne samo nebrojnih kobilic, ampak pod travo v zemlji nad milijon

*) O tem bomo drugo pot govorili. Vred.

červov, ki travno korenje podjedajo, tako, da se senožeti popolnoma sušijo. Tudi okolj Ptuja, kjer vsako leto obilno luka (čebule) pridelajo, so se cele trume tega merčesa prikazale, ki po zelnikih gomazijo ter revnemu kmetu vès kapus pokončavajo. Jeli bi ne bilo dobro, da bi se v ti reči kmetovavci koristnih cesarskih in srejnskih postav zvesto poprijeli, ki svetujejo posestnikom, kako se takošnega merčesa znebiti; lep izgled so nam pridni Korošci, ki so veliko število hroščov pokončali. Žalibog, da taka zlata postava samo na papirji ostane! To veljá tudi od družinskih novih postav, po kterih se ne ravná ne gospodar ne pôsel. — Drugač pa zasluži lepo hvalo Negovski gospod gojzdnar J. Št., rojen Čeh, kteri po deželni postavi za prihodnje gojzde tako marljivo skerbi, da si za pomnoženje lesovja više milijon mladih sadik po semenu in po mladih odrastlikih v zato pripravni ogradi izreja, ktere potem z velikim trudom po raznih praznih toriših v gojzdu vsako leto presaja. Dalje še opomnim lepega izglednega posestva in rabe raznih mašin gosp. D. Č. na Dervanji v Slov. goricah; tudi marljivega gosp. M. R., učitelja pri sv. Ani na Krembergu zavoljo svilarstva; in slednjič še neutrudljivega in skušenega gosp. R. D., učitelja pri sv. Anton v Slov. goricah zavoljo požlahnovanja in saditve tert in sadnih dreves. O naj bi v ti reči omenjeni gospodje veliko posnemavcov našli! — Kar se zdravja ljudí tiče, so letos bolj zdravi od lani; le samo huda griža se je pri sv. Barbari, sv. Rupertu in tudi okolj Radgone prikazala, za ktero jih je že nekaj, pa menda ne toliko kot lani, pomerlo. Z Bogom!

Iz Varaždina. Njih eksc., gospod minister dnarstva, baron Bruck, je storil že mnogo za kmetijstvo, kar si je kupil Klenovniško grajšino. Da bi šolo v fari napravili, je dal gospod minister zemlje za vert in učiteljevo hišo, učitelju pa še verh tega 150 fl. k njegovi plači na leto, dokler se ondašnje posestvo doveršno v red ne dene; pozneje bo dobil namesti dnarjev lastno posestvo.

Iz Zagreba. 25. julija je bil v Zagrebu veliki zbor akcijonerjev národnega gledišča. Sklenili so, obresti od 16 tavžent goldinarjev kot honorar za dramatične dela dajati spisateljem tacih del. Ta kapital se je narastel iz tistih 13 tavžent gold., kteri so bili po deželnem zboru že leta 1836 za národno gledišče nabrani. — Drugo nič manj važno kakor prijetno novico Vam moram povedati. Serbski knez je podaril namreč našemu gosp. dr. Tkalacu, kot znamenje priznanja za njegovo izverstno delo: „Državno pravo serbske knežije“ 200 cesarskih cekinov. Tako je serbska vlada sebe počastila in slavnega moža, od kterega smemo upati, da bo še marsikak žark v našem národnem življenju užgal.

Iz Mokronoga. V saboto so tukaj delili ali prav za prav darovali cesarske premije za konje. Žalostno je bilo od ene strani, da celó malo gospodarjev je pripeljalo živine, 12 v vsem skupaj za 7 premij, — od druge pa, kako klaverne so bile pripeljane kobile. Komisija ne gleda na lepoto života ali na drobne noge, ampak le na dobro živino in da je celo truplo tako izdelano, kakor ima biti, da je močna mašina za vprego, to je, da se del z delom dobro ujema. Čeravno nobene take kobile ni bilo viditi, je komisija vendar gledé na nizko stopnjo živinoreje v teh krajih, in ker je zlasti lansko leto hudo bilo zavoljo klaje, trem kobilam podelila premije po 5 cekinov, ker so žebeta njih še precej lepe bile, — eni triletni žebici pa je dala 10 cekinov. Komisija je, kakor lani v Kranji, spet letos hotla pokazati, kako rada se znebí premij, če ima živina le količkaj dobrega na sebi, da bi spodbudila gospodarje k pridniši živinoreji.

Iz Bergodaca v Čičarii. Nikoli še nisem v „Novicah“ bral, da bi vam bil kak prost Čič kaj pisal; naj se prederznem jaz oglasiti se iz naših isterskih, malo znanih krajev. Vem, da tudi mojega bornega pisanja ne bote vergli pod klop; saj je pri nas le malo takih, ki znajo brati in pisati, ker pred malo leti pri nas ni bilo še nikjer nobene šole. V našem selu je 58 hiš z blizo 400 stanovavci, ki so večidel revni oglarji in pastirji. Največje premoženje tukajšnega sela so ovce, ki jih štejemo blizo 4000; goveje živine je kakih 100 repov, zraven pa še kakih 50 mezgov (mul), s kterimi tovorijo oglje v Terst. Ovčjega sira pridelajo mnogo centov, kterega prodajajo po 30 fl. cent; tudi volne nastrižejo dokaj. Zemlja je tù slaba, zgolj kamenje in pust Kras; nikjer ne vidiš drevesa; pa ko bi se tudi ktero zasadilo, živina bi ga kmalo pokončala. Kakor sadjoreja je tudi poljedelstvo zanemarjeno; od rokodelstva in obertnije ni duha ne sluha. Pomanjkanje vode, ki je terlo nesrečno primorsko Istro, je tudi letos nas hudo stiskalo, da ne vemo kaj bo. Naj vam še to povem, da doljni Istrani Čičem pravijo Kranjci. Drugo pot kaj več, ako vam je drago. *) M. Brajković.

Iz Ljubljane. Slišali smo, da je prišlo unidan iz Dunaja za 10,000 gold. mnogoverstnega novega dnarja v veliko cesarsko kaso ljubljansko, menda zato, da se bo malo po malem novi dnar po deželi pokazal. O vseh Svetih ga bo prišlo v vse dežele že dokaj, ker nek že dolgo 15 parnih mašín noč in dan novi dnar kuje. — Slavni naš gosp. profesor Terstenjak nas je te dni obiskal; serčno veseli so ga sprejemali povsod.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. C. kr. ministerstvi notranjih zadev in dnarstva in armadno nadpoveljstvo so ustanovile takso za oprostenje od vojašine za leto 1859 s 1500 fl., toda novega dnarja.

— Zdoljno-avstrijanski deželni poglavar, gospod baron Eminger, je umerl 4. avgusta o poldne nagle smerti.

— Njih c. k. visokost, nadvojvoda Joan, so prišli po potovanju 1. t. m. na Dunaj, od kodar so se vernili drugi dan v Gradec. Časniki srednje in izhodnje Švajce pišejo o bivanju in potovanju visocega gospoda po Švajci. Bili so v Luzernu, Cirihu in Šent-Golu. Mnogim je bilo žal, da so prepozno zvedli, da so gospod nadvojvoda ondi bili. Ciriški časniki pišejo, da gospod nadvojvoda od leta 1815 več niso vidili ciriškega mesta; toliko prijetneje je bilo čez 43 osode težkih let prijazno obiskovanje.

— Poslednje dní se je bilo povodnji bati, tako je Donova rastla. Čudo pa tudi ni, ker od konca unega mesca dan na dan dežuje in lije. Tudi iz zgornje Avstrije pišejo, da so vode silno velike in da so v nekterih krajih povodnji veliko škodo naredile. Sedaj so vode padle.

Iz Českega. Pretečeni teden je bil za nektere kraje, posebno ob Kerkonosih, čas strahú in sile. Skorej cela česka dežela je imela povodnji. Več ljudí je potonilo in mnogo mnogo blaga je splavalo ali pa v vodi konec vzelo. Hiše so se poderale in voda je skoraj vse mostove in jezove pobrala. Najhuje je terpelo mesto Liberk z okolico. Več ko 200 hiš je stalo pod vodo. Koliko škode terpé ubogi ljudjé, se lahko previdi, ako pomislimo, da je samo v eni fabriki, gosp. Jan. Liebiga, zavoljo povodnji za dalj časa 2000 ljudí brez zaslužka. Enake žalostinke se berejo iz Budajevic in mnozih druzih českih mest.

Iz Ogerskega. Iz Magyar-Kaniše se piše o strašni nesreči, ktere je bila nemarnost kriva. Dva rokodelska družeta sta prosila v kmetiški hiši, ju prenočiti. Peljali so ju v hlev in ker sta bila lačna, jima dá kmetica skledo kislega mleka, ktero pohlepno pojesta. Drugo jutro ju najdejo mertva na slami. Šopek harnic (netilnih klinčkov) je padel v mleko in tako sta za strupom poginila!

*) Ker imajo „Novice“ rade, da se jim dopisuje od vseh jugoslavenskih krajev, jim bojo tudi Vaši dopisi iz Čičarije dragi, o kteri res nikoli ni govorjenja. Vred.

— Iz Temešvara 1. avgusta. Zavoljo neprestanega deževanja poslednjih dní so vode se narastle in posebno Bega je tolika, da se je čez bregove zlila.

Iz Rusije. Iz južnih krajev je brati, da se je letina letos tako dobro obnesla, kakor že 20 let ne.

— „Slovenské Noviny“ pišejo, da se kolera v Petrogradu bolj in bolj razširja; od začetka do dné 22. julija je bilo bolnih že 120.

Iz Hercegovine. Raje (kristjani) so se s temi-le pogodbami Turkom podvergli: Da bodo namesti raznih prejšnih davkov vsako leto število dnarjev, kakor se bodo pogodili, odrajtovali; da neredovni vojaki iz dežele odidejo, redovni pa ostanejo kot straže na meji; da bodo kristjani gruntnim gospodarjem četerti del pridelkov odrajtovali, in da se postavi nov pravoslovni patriarh za Hercegovino izmed ondašnje duhovšine, ki razumi domači jezik.

Iz Černe gore. 26. julija so se Černogorci in Podgoričani nekoliko spopadli; od tistihmal je vse mirno in Černogorci so se vmaknili v svoje, uni pa v svoje gore. Tako piše tudi „Serbski dnevnik.“ Drugi časniki pa donašajo po telegrafu od 5. t. m., da so napadli Černogorci 28. julija selo zgornji Kolašin, pognali prebivavce v spodnji Kolašin in se terdo bojevali z njimi.

— Odposlanci, kteri imajo meje med Černo goro in Turčijo uravnati, so začeli že svoje dela.

Iz Bosne. Iz Mostara je brati: Velikost davkov in stiskanja zakupnikov so, kakor je bilo že večkrat omenjeno, poglavitni uzrok vednih tožb kristjanov. Prejšni guvernerji so storili vse, kar so vedli in znali, da so desetino kakor so mogli dobro v zakup (štant) dajali, ker so mislili, da se bodo s tem v Carigradu prikupili. Na drugi strani so bili pa prisiljeni, za krivice, ktere so zakupniki počenjali, gluhi in slepi ostati. Ker so bili kristjani silno nevoljni, se Kiani paša in Vasif paša nista upala, desetino za to leto izpisati, da bi se vstaje in opornosti ne ponovile, in vlada je poslala Ferid-a Efendita v Mostar, in vsi mislijo, da bodo letos cesarski služabniki desetino poberali. Ali bodo ti ljudje bolj po pravici s kristjani ravnali ali ne, kdo ve?

Iz Nemškega. V saksonskem kraljestvu so bile povodnji enako silne, če ne še strašneje kakor na Českem. Iz Lipska, Cvikova, Draždanj, Glavhova in druzih mest se berejo grozne reči. Iz poslednjega mesta se bere telegrafično naznanilo od 2. t. m.: „Dva dní sem je nižji del mesta pod vodo, mostovi so se poderli, večji del hiš s prebivavci vred je v valovih zakopan. Nesreča je neskončna; kteri so se oteli, so pol nagi!“ Iz tega se dá posneti, koliko nesreče je prišlo čez te kraje. Poslopja, živino, polje, železnice, vse je bolj ali menj nesreča zadela.

Iz Francozkega. V St. Etiennu so dobili zopet več ljudí, kteri so izdelovali bombe; več Italijanov, 7 ali 10, je med njimi.

— Cesar in cesarica sta se pripeljala 4. t. m. proti večeru v Cherbourg. Angležke ladije so se pripeljale zvečer ob sedmih pred mesto; 5. t. m. o poldne je prišla angležka kraljica in je kosila s cesarjem in cesarico. Ne daleč od Cherbourga sta angležka otoka Jersey in Guernsey, na kterih živí mnogo političnih iztirancov raznih narodov. Francozka vlada je bila v skerbi, da bi ti ljudje utegnili o shodu cesarja z angležko kraljico v Cherbourgu kaj sovražnega početi. Zavoljo tega je prišlo veliko agentov francozke policije v to mesto, kamor je silna množica iz vseh krajev privrela.

— Cesar Napoleon je ogovoril tako-le angležko kraljico v Cherbourgu: Djanja pričujejo, da sovražne strasti, zbujene po nepriličnih prigodkih, niso zmanjšale prijatelstva. Nesreča ne bo hotla, da bi se staro sovraštvo zopet unelo, ker on živo upa, da se bo vsaka poskušnja, serd in strasti prejšnih časov ponoviti, nad zdravim umom narodov enako razbila, kakor se razbijajo valovi nad jezom, kteri brani v tem hipu ladije obeh deržav. Na to je odgovorila kraljica, da je srečna, če more staro prijatelstvo s svojo nazočostjo še bolj uterditi.

Iz Angležkega. 2. avgusta je bil deržavni zbor sklenjen, o kteri priložnosti je rekel kraljični komisar, da se smé upati, da bo mir ohranjen in da se bodo zadeve, ktere se v parižkih konferencijah obravnovajo, tako rešile, da bo vsem prav.

— Več poskušenj, iz Angležkega v Ameriko pod morjem telegraf napeljati, je spodletelo; sedaj piše „Times“, da je to delo po sreči končano, in da je telegraf od mesta Valencije v Irlandu do novega Fundlanda vložen.

Iz Moldove in Valahije. „Indep. belg.“ piše, da je bilo v parižkih konferencijah sklenjeno: „Moldova in Valahija se bote prihodnje imenovale „zedinjene knežiji Moldova in Valahija“ in vsaka bo obderžala posebno bandero, edino pa kadar se zedinite armadi obeh dežel k občnemu ogledovanju. Vsaka dežela bo imela, kakor doslej, svoj deželni zbor in verh njega še občen odbor s 16 odborniki, kterih 8 izvolijo hospodar, ostalih 8 pa odborniki, kteri so že izvoljeni. Odbor bo imel svoj sedež v Fokšanih. — Koliko je resnice v tem, se bo še pokazalo.

Iz Turškega. Turška vlada se je dogovorila s francozkim cesarjem in angležko kraljico zastran tega, da se storí zadostenje zavoljo napada na kristjane v Džeddahu. Sultan je poslal jemenskemu guvernêrju povelje, vse, kteri so se napada krive storili, zasledovati in kaznovati. Treba mu ni v Carigradu prašati, kako jih kaznovati. Francozki in angležki komisêrji pojdejo v Džeddah, kjer bodo s turškimi komisêrji nad tem čuli, da se vse natanko zgodí, kar so sklenile francozka, angležka in turška vlada.

Iz Afrike. Iz Bengazi dohajajo še vedno žalostne novice. V mestu živí 10 do 12 tavžent ljudí, kterih sta dva dela iz mesta zbežala; 1500 jih je zbolelo, kterih je 800 umerlo. Vojakov je v mestu 200; téh je 120 zbolelo, kterih je 30 umerlo. Bere se, da je tudi v Aleksandrii ta bolezin že več ljudí umorila.

Iz Kine. Angleži in Francozi so, ko so vidili, da vse nič ne pomaga, ojstreje pokazali zobe Kinezom in so odrinili po reki Peiho proti Pekingu. Pa Kinezi so zvite buče; odperli so zatvornice, da se je reka po deželi zlila in Angleži s Francozi so obtičali ne na suhem, ampak v blatu. Kako si bodo pomagali, se še ne vé. Tudi v Kantonu so začeli Kinezi glavo bolj ošabno nositi in pomorili so več Evropejcov.

Iz Indije. Nek angležk časnik piše: Kakor naznanja pismo iz Luknov-a od 7. junija, so Angleži ujeli Nana Sahib-a, delhiskega kralja in glavarja indiških vstajnikov. Ako je to res, je zadela vstajnike velika zguba.

— Angležem je deževno vreme velike zadrege v Indii napravilo, ker jim brani, vojsko nadaljevati, kakor bi jim bilo ljubo. Veliki poveljnik, Colin Campbell je ukazal vojaškim četam, se v staniša vmakniti. Preteklo bo tedaj več mescov, preden bomo zopet kaj od vojske slišali. V tem času bodo pa Angleži nove pomoči dobili in potem bo — kar bo.

Pogovori vredništva. Gosp. A. N. v Lan. v Istri: Zaželjnih zemljovidov v talijanskem ali nemškem jeziku ne bo težko dobiti v vsakem večjem mestu po kakih 30 krajc. V ilirskem jeziku je lep „zemljovid cele carovine avstrijanske“ izdal gospod Dragotin Seljan, ki je bil natisnjen pri Fr. Raffelsberger-ju leta 1847 v Beču (na Dunaji); ali se še dobiti more, pa ne vemo. „Umno kmetovanje“ veljá 45 kr., „slovenski-talijanski slovnik“ pa 1 fl. 30 kr.; oboje se dobí v Ljubljani pri gosp. H. Ničman-u, bukvovezu.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**